

Список використаних джерел

1. В Україні запрацює національна програма психічного здоров'я [Електроний ресурс]. Режим доступу: <https://armyinform.com.ua/2022/07/21/v-ukrayini-zapraczyuye-nacziionalna-programa-psyhichnogo-zdorovya/>
2. В Україні запустять Нацпрограму психічного здоров'я для подолання травм, завданих війною [Електроний ресурс]. Режим доступу: <https://suspilne.media/252098-v-ukraini-zapustat-nacprogramu-psihičnogo-zdorova-dla-podolanna-travm-zavdanih-vijnou/>
3. Міністр освіти взяв участь у засіданні робочої групи щодо національної програми психічного здоров'я та психосоціальної підтримки ініційованою першою леді України [Електроний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/ministr-osviti-vzyav-uchast-u-zasidanni-robochoyi-grupi-shodo-nacionalnoyi-programi-psihičnogo-zdorovya-ta-psihosocialnoyi-pidtrimki-inicijovanoyi-pershoyu-ledi-ukrayini>
4. Прес-реліз – Дослідження психологічного стану населення в умовах повномасштабної війни [Електроний ресурс]. Режим доступу: <https://ispp.org.ua/2022/09/13/doslidzhennya-psixologichnogo-stanu-naselennya-v-umovax-povnomasshtabnoii-vijni/>
5. Шмигаль: зараз потрібно сфокусуватися на психічному здоров'ї нації [Електроний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3630455-smigal-zaraz-fokusuvatisa-na-psihičnomu-zdorovi-nacii.html>

ФОРМУВАННЯ У ГРОМОДЯН КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Курепін В.М., *к.е.н., доцент кафедри методики професійного навчання
Миколаївського національного аграрного університету*

Вплив на життєдіяльність соціуму та його соціальної поведінки, стабілізації безпекових ситуацій здійснює освіта дорослих. Без перебільшення

можна стверджувати, що освіта дорослих з питань цивільної безпеки в умовах агресії та масштабних бойових дій на території України стала нагальною потребою сучасності. В Україні, сучасній цивілізованій демократичній державі, інтереси і потреби кожного громадянина є предметом турботи держави і суспільства [1]. Для створення найкращих умов для саморозвитку і самореалізації кожної людини сьогодні потрібно формувати у громадян компетентності з питань цивільної безпеки.

Серед превентивних заходів запобігання надзвичайним ситуаціям (НС), особливо воєнного характеру, одним із головних є навчання всіх без винятку громадян України діям щодо запобігання та реагування на виклики сьогодення: бомбардування та ракетно-артилерійські обстріли значної території держави, де проживає достатня кількість населення; проблеми з водопостачанням, електрикою, знищенням об'єктів критичної інфраструктури населених пунктів тощо.

Створення системи формування у громадян компетентностей з питань цивільної безпеки як «...динамічної комбінації знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення...» [2] у сфері визначення небезпек та адекватного реагування на них, створення безпечного середовища проживання має запобігти можливій катастрофі від нових глобальних загроз.

Освіта дорослих з питань цивільного захисту є обов'язковою вимогою законодавства України. Вимоги Кодексу цивільного захисту України (КЦЗ) щодо завдань і обов'язків суб'єктів господарювання у сфері цивільного захисту викладені у статті № 20. Ця стаття наголошує про обов'язкове навчання працівників з питань цивільного захисту (ЦЗ), зокрема правилам техногенної та пожежної безпеки та проведення об'єктових тренувань і навчань з питань ЦЗ. Навчання правилам поведінки у надзвичайних ситуаціях є гарантією збереження їх життя та здоров'я [3]. Як зазначено у законодавчій базі України, цивільний захист - це функція держави із захисту населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій.

Його завдання - запобігти таким ситуаціям, ліквідувати їхні наслідки та надати допомогу потерпілим.

Освіта дорослих щодо формування у громадян компетентностей з питань цивільної безпеки забезпечує набуття безпекових знань, умінь і навичок з метою розвитку особистої та колективної безпеки під час виникнення надзвичайних ситуацій, особливо воєнного характеру, про яку, нажаль в останні роки було забуто. Вона може суттєво допомогти окремим особам і країні в цілому адаптуватися до таких змін та реалій сьогодення [4].

Навчання у сфері цивільного захисту здійснюється в Інституті державного управління у сфері цивільного захисту та навчально-методичних центрах безпеки життєдіяльності та цивільного захисту областей та м. Києва на підставі вимог Постанови КМУ від 26.06.2013 № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях». Документ визначає структуру, види, форми та механізм навчання населення з питань цивільного захисту та діям у надзвичайних ситуаціях.

Правова основа ЦЗ (Конституція України, Кодекс цивільного захисту України, інші закони України, акти Президента України та Кабінету Міністрів України) передбачає проведення навчання та перевірку знань з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях за місцем роботи. Таке навчання є обов'язковим і періодичним, повинно проходити у разі прийняття працівників на роботу та періодично із року в рік.

На підприємствах, в установах та організаціях із чисельністю працівників 50 і менше осіб навчання може здійснюватися шляхом проведення інструктажів за програмою загальної підготовки працівників, які проводяться особами з питань цивільного захисту, призначеними в межах штатної чисельності суб'єкта господарювання.

Програми підготовки працівників до дій під час надзвичайних ситуацій розробляють та затверджують на основі програм та організаційно-методичних вказівок з підготовки населення до дій під час НС [5], які розробляють та затверджують державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС),

територіальні держадміністрації, органи місцевого самоврядування. Програми підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях поділяються на види:

- програма загальної підготовки працівників - передбачає вивчення та відпрацювання дій, які містяться у планах реагування на НС під час виникнення умов загрози і настання НС, передбачається оволодіння навичками домедичної допомоги постраждалим та використання засобів індивідуального захисту (ЗІЗ);

- програма спецпідготовки співробітників (особи спеціалізованих служб і формувань ЦЗ) - передбачає ознайомлення з навичками користування спеціальною технікою та іншого майна служб і формувань об'єктів господарювання; вивчення порядку приведення їх у готовність; проведення рятувних та інших невідкладних робіт;

- програма додаткової підготовки з техногенної безпеки працівників об'єктів підвищеної небезпеки - передбачає поглиблення знань працівників з питань техногенної безпеки, джерел небезпеки, які за певних обставин можуть спричинити виникнення надзвичайної ситуації;

- програма пожежно-технічного мінімуму для співробітників, зайнятих на роботах із підвищеною пожежною небезпекою - передбачає підвищення рівня загальних пожежно-технічних знань, вивчення правил пожежної безпеки з урахуванням особливостей виробництва, ознайомлення з діями у разі виникнення пожежі, оволодіння навичками використання засобів пожежогасіння;

- програма прискореної підготовки працівників до дій в особливий період - передбачає навчання способам захисту від наслідків НС, спричинених застосуванням засобів ураження в особливий період.

Однією із складових навчального процесу є практична підготовка під час проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань ЦЗ [6]. Щороку керівництво підприємств та організацій погоджує графіки проведення цих навчань і тренувань із територіальними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та місцевими органами ДСНС. Під час

такої підготовки перевіряється готовність підприємств, установ та організацій до реалізації планів реагування на надзвичайні ситуації, локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки, цивільного захисту на особливий період.

Отже, необхідність проведення навчання дорослих щодо питань цивільного захисту була актуальною на кожному етапі становлення та розвитку українського суспільства. Воно потрібне задля успішної ліквідації аварій, природних явищ, а в умовах сьогодення для протистояння воєнної агресії, зменшення їх наслідків. Освіта впродовж життя сприяє сталому розвитку суспільства, покращує стан здоров'я населення, дає змогу визначити рівень готовності дорослого населення до вирішення завдань цивільного захисту, сприяє розвитку у нього творчого мислення та умінь орієнтуватися в умовах надзвичайних ситуацій, формує практичні знання з організації системи цивільного захисту.

Список використаних джерел

1. Іваненко В. С. Державна політика щодо кадрового забезпечення агропромислового комплексу: пріоритети та напрями // Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України : тези доповідей III міжнародної наук.-практ. онлайн-конференції, м. Київ, 13 жовтня 2021 року / редкол. О.С. Волошкіна та ін. Київ : ІТТА, 2021. С. 1076-1081. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/10108>.

2. Курепін В.М. Підвищення рівня підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеню «Магістр» з дисципліни «Цивільний захист» // Актуальні питання техногенної та цивільної безпеки України : матеріали II Всеукраїнської наукової конференції, м. Миколаїв, 18 – 19 вересня 2020 р. - м. Миколаїв : Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, 2020р., - С. 172-175. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7946>.

3. Курепін В. М., Горбунова К. М. Комплексна безпека підприємств, як складова системи управління // Актуальні питання техногенної та цивільної безпеки України : матеріали I Всеукраїнської наукової конференції професорсько-викладацького складу, м. Миколаїв, 21-22 вересня 2018 р.- Миколаїв : Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, 2018. – С. 21 – 23.
URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6414>.

4. Іваненко В. С. Методичні засади формування кадрової політики підприємства з питань охорони праці // Актуальні проблеми безпеки життєдіяльності людини в сучасному суспільстві : матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 24 листопада 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 174-177.
URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/10505>.

5. Буга Р. Р. Реформування місцевого самоврядування з питань захисту населення і територій від негативних наслідків надзвичайних ситуацій, як гарантована безпека людині // Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. м. Миколаїв, 23-24 червня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 14-17.
URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9819>.

6. Іваненко В. С. Органи управління в конфліктних і надзвичайних ситуаціях // Глобальні цілі сталого розвитку – безпека світу, соціально-економічні та екологічні прояви, можливості активізації партнерства : тези доповідей - здобувачів вищої освіти денної й заочної форм навчання за результатами щорічного тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті, м. Миколаїв, 12 листопада 2020 р. Миколаїв : Миколаївський національний аграрний університет, 2020. С. 29-31.
URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8203>.